

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Marta Borovská

Projektové vyučovanie vlastivedy v špeciálnej základnej škole

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov

2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS: Mgr. Marta Borovská

Kontakt na autora: Spojená škola, Matice slovenskej 11, Prešov
e-mailová adresa: martaborov@gmail.com

Názov OPS: Projektové vyučovanie vlastivedy v špeciálnej základnej škole

Rok vytvorenia OPS: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Anna Šofranková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Projektové vyučovanie, projektová metóda, žiak s mentálnym postihnutím, vlastiveda v špeciálnej základnej škole, živá príroda, rastliny.

Anotácia

Práca je venovaná projektovému vyučovaniu vlastivedy u žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. Poukazuje na možnosť vytvárania inšpirujúceho a tvorivého prostredia, ktoré podporuje osvojovanie prírodovedných poznatkov, napomáha rozvoju osobnosti žiaka, jeho samostatnosti, tvorivosti, zodpovednosti a zmyslu pre spoluprácu. Ponúka konkrétne námety a možnosti projektového vyučovania predmetu vlastiveda v 5. ročníku špeciálnej základnej školy. Zaoberá sa učivom tematického celku „Živá príroda“ a učivom „Rastliny“. Popisuje integráciu ďalších vyučovacích predmetov do jeho realizácie a využívanie medzi predmetových vzťahov. Približuje projektové vyučovanie ako jednu z efektívnych metód vyučovania s pozitívnym vplyvom na motiváciu a aktivitu žiakov.

OBSAH

Úvod

1 PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE.....	6
1.1 Princípy projektového vyučovania.....	7
1.2 Význam a klady projektového vyučovania.....	8
2 VZDELÁVANIE ŽIAKOV S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM.....	10
2.1 Kľúčové kompetencie žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia	10
2.2 Predmet vlastiveda v 5. ročníku špeciálnej základnej školy.....	12
2.3 Charakteristika osvedčenej pedagogickej skúsenosti.....	13
3. PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE VLASTIVEDY	15
3.1 Tematický celok: Živá a neživá príroda	16
3.2 Tematický celok: Živá príroda: Rastliny.....	17
3.3 Prezentácia výsledkov projektového vyučovania učiva: „Rastliny“	28
3.4 Zhodnotenie a zhrnutie poznatkov z edukačnej práce	29
3.5 Závery a odporúčania pre pedagogickú prax	30
Záver	31
Zoznam bibliografických zdrojov	32
Zoznam príloh	34

ÚVOD

“Učiteľ môže žiakovi otvoriť dvere,
ale vstúpiť do nich musí žiak sám.”
Neznámy autor.

Cieľom našej osvedčenej pedagogickej skúsenosti (OPS) je predstaviť koncepciu projektového vyučovania vlastivedy v 5. ročníku špeciálnej základnej školy. Projektové vyučovania patrí medzi tie, ktoré sú svojou podstatou a priebehom realizovateľné aj u žiakov s mentálnym postihnutím. Umožňuje pracovať s prirodzenou zvedavosťou detí a tú premeniť na získanie záujmu a pozornosti. Zdrojom nadobúdania a rozvíjania prírodovedných vedomostí žiakov pri projektovom vyučovaní je riešenie projektov a praktických pracovných úloh. Umožňujú žiakom získať nové skúsenosti a pohľady na vyučovací predmet, spájať školu so životom.

Vo vlastivede 5. ročníka špeciálnej základnej školy si žiaci osvojujú poznatky o živej a neživej prírode. Prostredníctvom projektového vyučovania si osvojujú vybrané učivo tematického celku „Živá príroda“. Cieľom projektového vyučovania je žiakov aktívne zapojiť do vyhľadávania, zhromažďovania, triedenia a spracovávania informácií a poznatkov. Novozískané poznatky konfrontujú s vlastnou skúsenosťou a upevňujú si ich prostredníctvom praktických činností. Presvedčili sme sa, že v realizácii tohto poznávacieho procesu u žiakov s mentálnym postihnutím má významnú úlohu zmyslové vnímanie a poznávanie. Usilovali sme sa, aby žiaci poznávali prírodu cez všetky zmysly, využívajú pritom nielen didaktickú techniku a IKT, ale aj vlastný zážitok v prírodnom prostredí. Realizovaním vychádzok do prírody, pozorovaním a exkurziou si žiaci aktívnym spôsobom osvojovali vlastivedné učivo. Naším cieľom bolo u žiakov dosiahnuť pochopenie prírodných súvislostí a vzťahov. Tento cieľ sme napĺňali nielen prostredníctvom využívania medzipredmetových vzťahov v rámci vyučovacích predmetov 5. ročníka špeciálnej základnej školy ale aj priamo integrovaním vybraných predmetov do projektového vyučovania.

Z hľadiska obsahového zamerania našej práce, v jednotlivých kapitolách charakterizujeme pojem projektová metóda, projektové vyučovanie, vyzdvihujeme jeho kladné pôsobenie na motiváciu a samostatnosť žiakov. Charakterizujeme tiež špecifiká vzdelávania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia a učebné kompetencie v predmete vlastiveda. Venujeme sa obsahu vzdelávania vlastivedy v 5. ročníku špeciálnej základnej školy a možnostiam uplatnenia projektového vyučovania v učive „Rastliny“.

Skúseností z realizácie projektového vyučovania ukazujú, že takáto metóda vyučovania pôsobí na žiakov veľmi motivačne. Pomáha žiakom s mentálnym postihnutím sprístupniť aj také učivo, ktoré by si inak len veľmi ťažko osvojili.

Prácou sme chceli podnietiť učiteľov venujúcich sa žiakom s mentálnym postihnutím k realizácii projektového vyučovania, ako veľmi efektívneho a podnecujúceho spôsobu vyučovania. Chceli sme poukázať aj na konkrétne možnosti jeho využitia v predmete vlastiveda a pozitíva z neho vyplývajúce.

1 PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE

K moderným vyučovacím metódam patrí projektové vyučovanie, ktoré postupne preniká do škôl. Je to efektívny spôsob výučby, pri ktorom sa využívajú progresívne didaktické metódy a kooperatívne formy práce. Samotná forma projektového typu vyučovania na hodinách nie je pevne stanovená, a preto neobmedzuje učiteľa v jeho tvorivosti a spôsoboch realizácie vyučovacej hodiny.

Primárnym cieľom je aktívne zapojiť žiakov do poznávacieho procesu. Proces poznávania je charakteristický svojou otvorenosťou. Najväčší dôraz pri projektovom vyučovaní sa kladie na kreativitu žiakov a ich vlastné riešenie zadaných úloh, na integráciu vedomostí a skúseností z viacerých predmetov i reálneho života do riešenia daného problému. Učitelia vytvárajú problémové scenáre a otázky, ktoré vedú k tomu, aby žiaci rozmýšľali o tom, čo sa učia.

Pri projektovom vyučovaní sa často zdôrazňuje jeho skúsenostná stránka. Vychádza sa pritom z presvedčenia, že prirodzený záujem o poznanie sa u dieťaťa prebúda práve v kontakte s konkrétnou, reálnou situáciou, ktorá mu je blízka. V tradičnom vyučovaní si žiaci najskôr osvojujú vedomosti, až potom sa hľadá ich uplatnenie v praxi. V projektovom vyučovaní si žiaci vedomosti osvojujú spontánne v procese činnosti. Zástancovia projektového vyučovania sú toho názoru, že nie je možné od seba oddeliť poznanie a činnosť, prácu rúk a prácu hlavy. Tieto procesy prebiehajú súčasne a sú neoddeliteľné.

„Projektové vyučovanie je koncepcia, v ktorej je projektová metóda hlavnou metódou vyučovania a využívanie projektov tvorí prevažujúcu časť vyučovania“.

(Kosová, B. in Petrášová, E. 2007)

V odbornej literatúre sa stretávame aj s označením: **projektová metóda**. V pedagogickom slovníku je charakterizovaná ako vyučovacia metóda, pri ktorej sú žiaci vedení k riešeniu komplexných problémov, pričom skúsenosti získavajú praktickou činnosťou a experimentovaním.

(Prucha, J., Walterová, E., Mareš, J. 2008)

Projektová metóda je moderný spôsob vyučovania, ktorý zodpovedá všetkým požiadavkám na trvalé hodnoty a rozvoj tvorivých schopností. Pri tejto metóde môže učiteľ aj žiak plne uplatniť všetky svoje schopnosti spôsobom, pri ktorom sa neodovzdávajú poznatky v hotovej forme a žiaci ich pasívne prijímajú. Je orientovaná na činnosť žiaka a na proces jeho aktívneho učenia sa. Rozvíja myslenie žiakov, vzbudzuje v nich záujem o poznávanie a rozvíja praktické činnosti žiakov. (Darák, M., Tabaková, K. in Petrášová, E. 2007)

Z hľadiska kognitívnych cieľov projektové vyučovanie umožňuje:

- prehľbovať a rozširovať poznanie,
- integrovať poznatky do uceleného systému poznania,
- rozvíjať tvorivé myslenie,
- uvedomovať si význam a zmysel poznávania.

Edukačné a formatívne ciele spočívajú predovšetkým v rozvíjaní schopností a návykov:

- samostatne a tvorivo pracovať,
- plánovať vlastnú prácu a dokončiť ju,
- niesť zodpovednosť za svoju prácu a prekonávať prekážky,
- pracovať s informáciami (knihy, encyklopédie, internet, a pod.),
- prezentovať svoju vlastnú prácu, vystupovať, správne sa vyjadrovať,
- spolupracovať, komunikovať, tolerovať a prijímať iné názory,
- hodnotiť svoju prácu a prácu svojich spolužiakov.

Podľa cieľa možno projekty rozdeliť na:

- problémové (cieľom je vyriešiť nejaký problém),
- konštrukčné (cieľom je niečo vytvoriť, skonštruovať),
- drilové (cieľom je skúmať a porovnávať).

Z organizačného hľadiska možno projekty realizovať:

- v jednom vyučovacom predmete s jedným učiteľom a jednou triedou,
- vo viacerých predmetoch s jedným učiteľom a jednou triedou,
- vo viacerých predmetoch, s viacerými učiteľmi a jednou triedou,
- vo viacerých predmetoch, s viacerými učiteľmi a viacerými triedami, resp. celou školou.

(Turek, I., 1997)

1.1 Princípy projektového vyučovania

Potočáková a Híková (2004) uvádzajú nasledujúce základné princípy projektového vyučovania:

- Zreteľ na potreby a záujmy detí (výber témy má vhodne prispieť k sebarealizácii žiaka, umožniť mu získať nové skúsenosti a pohľady na problematiku),
- Zreteľ na aktuálnu situáciu (otvoriť školu širšiemu prostrediu, okoliu, spoločenstvu, ale aj osobnej situácii žiaka, riešenie jeho problémov, vychádzať zo zážitkov a mimoškolskej skúsenosti žiaka, spájať školu so životom, ...)
- Interdisciplinarita (umožniť komplexný pohľad na skutočný svet, prekračovať rámec jednotlivých predmetov a hľadať súvislosti s ostatnými vyučovacími predmetmi)
- Sebaregulácia pri učení (žiaci si plánujú, realizujú a hodnotia svoje projekty, učia sa učiť)
- Orientácia na produkt – výstup (produkt prináša zmysluplnosť učenia, celej práce, čím motivuje žiakov, žiaci prezentujú svoj produkt pred triedou, pred školou - výstavka prác, obhajoba, súťaž,).
- Skupinová realizácia (pri práci v tímoch sa žiaci učia spolupracovať, komunikovať, ale učia sa aj tolerancii a riešeniu konfliktov)
- Spoločenská relevantnosť (projekt je most, ktorý spája školu so životom, okolím, prácou, spoločnosťou, vyučovacie predmety sa integrujú, do projektov sa zapájajú rodičia).

Iná odborná literatúra uvádza nasledujúce princípy projektového vyučovania:

- pri výbere témy projektu je potrebné prihliadať na potreby a záujmy žiakov,

- projekt má súvisieť aj s mimoškolskou skúsenosťou žiakov, vychádzať zo zážitkov,
- predpokladom realizácie projektu je vnútorná zainteresovanosť a motivácia žiakov,
- projekt by mal prekračovať rámec jednotlivých predmetov,
- projekt by žiaci mali riešiť kooperatívne v skupinách,
- projekt má viesť ku konkrétnym výsledkom, k osvojeniu konkrétnych vedomostí, zručností, postojov.

(Kosová, Singule in Turek, I. 1997)

V projektovom vyučovaní učiteľ vykonáva prácu koordinátora, jeho úlohy sú hlavne:

- zhodnotiť úroveň vedomostí a zručností žiakov,
- formulovať čiastkové úlohy a čiastkové hodnotenie,
- vypracovať časový harmonogram plnenia úloh,
- zohľadniť psychologické aspekty súvisiace s rešpektovaním veku žiakov,
- zhodnotiť materiálne možnosti a technické vybavenie školy,
- vypracovať časový harmonogram plnenia úloh,
- zhodnotiť rozsah projektu,
- zohľadniť možnosti korekcie v priebehu realizácie projektu.

V činnosti žiaka sa vyžaduje najmä:

- vyhľadávať informácie potrebné k riešeniu projektu,
- zhotoviť dokumentáciu (napr. materiálnu, fotografickú),
- zapojiť sa do organizácie sprievodných akcií projektu (napr. besedy, exkurzie),
- zverejniť a prezentovať výsledky projektu.

(Maňák, J. Švec, V. 2003)

1.2 Význam a klady projektového vyučovania

Projekty posúvajú tradičné vnímanie školy ako prípravy na budúci život smerom k vnímaniu školy ako miesta, kde dieťa každodenne prežíva zaujímavý a zmysluplný život, kde má príležitosť osobnostne rásť, byť iniciatívnym členom skupiny. Cieľom projektového vyučovania je zapojiť do jedného projektu viacero predmetov, aby si žiaci uvedomili medzipredmetové vzťahy a naučili sa využívať poznatky získané v jednom predmete v inom. Tieto projekty často vyžadujú samostatnú prácu žiakov doma alebo po vyučovaní, vyhľadávanie informácií na internete, uskutočňovanie pokusov, pozorovaní a podobne. Výstupom projektového vyučovania je zvyčajne prezentácia dosiahnutých výsledkov jednotlivých skupín žiakov.

Pri zmene klasického vyučovania na projektové je potrebné zodpovedať si základné otázky:

- **Prečo?** (Robiť zmeny v procese výchovy a vzdelávania, aby sa škola rozvíjala.)
- **Čo?** (Aké zmeny uskutočňovať, ktoré by rozvíjali osobnosť dieťaťa.)
- **Ako?** (Ako uplatňovať v škole pedagogickú koncepciu orientovanú na rozvoj osobnosti dieťaťa.)

(Michalová, J. 2011.)

Prednosti projektového vyučovania sú v tom, že je motivačné, blízke životu, má bádateľský a výskumný charakter. Poznávanie skutočností sa deje prirodzene, cestou vlastnej skúsenosti žiaka. Učiteľ spolu so žiakmi vytvára problémové scenáre a otázky, ktoré vedú k tomu, aby žiaci rozmýšľali o tom, čo sa učia. Scenáre projektov sú rámcové a dotvárané v spolupráci so žiakmi počas riešenia. Pri tvorbe scenárov sú učiteľ a žiaci inšpirovaní svojím najbližším okolím a problémami, ktoré vychádzajú z bežného života. Sú to spontánne žiacke projekty, ale i kombinované, ktoré sú postavené na spolupráci učiteľa so žiakom.

Z pohľadu pedagóga a psychológa možno význam projektového vyučovania hodnotiť takto:

- ide o prirodzený a nenásilný spôsob a možnosti, ktoré sa približujú „škole hrou“,
- rešpektuje individuálne potreby a možnosti dieťaťa, nezaťažuje jeho psychiku,
- pomáha pozitívnemu rozvoju osobnosti dieťaťa,
- umožňuje získavať poznatky spojené so zážitkom a zmyslovým vnímaním,
- pripravuje na riešenie globálnych problémov,
- má úzky vzťah k reálnemu životu.

Z pohľadu dieťaťa býva oceňované hlavne to, že:

- dieťa nachádza zmysel poznania a vzdelania,
- neskáče z témy na tému, ale má čas dokončovať myšlienku, reagovať na chybu,
- dotýka sa skutočných vecí, má možnosť zasahovať do skutočného života,
- nachádza sám seba, svoje možnosti, svoju hodnotu, sebadôveru škola sa preň stáva podnetným prostredím, kam chodíva rado, pretože tu prežíva dobrodružstvo spojené s poznávaním sveta.

(Bekéniová, 2005)

2 VZDELÁVANIE ŽIAKOV S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM

Žiak s diagnostikovaným mentálnym postihnutím rôzneho stupňa (ľahký, stredný, ťažký alebo hlboký) sa podľa školského zákona označuje ako **žiak so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**.

Špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba je podľa § 2 školského zákona (2008) požiadavka na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre žiaka, ktorá vyplýva z jeho zdravotného znevýhodnenia a uplatnenie ktorej je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti žiaka, na dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti.

Žiaci s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia sa výrazne odlišujú od intaktnej populácie vo všetkých zložkách poznávacích procesov: vo vnímaní, v predstavách, v zapamätávaní, v pozornosti a v myslení. Najväčšie nedostatky vo vývine sa u detí preukazujú v oblasti myslenia. **Myslenie** je postihnuté najmä v abstrakcii (nechápe dobre, dosť presne veci, slová, ktoré nemajú konkrétnu podobu), dedukcii (má problémy spájať súvislosti do logických celkov a na ich základe prísť k niečomu, vydedukovať ? vyvodzovať závery) a úsudku (má problém v usudzovaní, pretože má problémy v oblasti logického myslenia, ktoré na úsudok potrebuje. Nevie si logicky vysvetliť, resp. sám sebe poskytnúť viaceré možnosti riešenia a vybrať si, ktorá je pre neho momentálne najlepšia, najvýhodnejšia).

Hlavnými cieľmi vzdelávania žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia je rozvíjanie kľúčových kompetencií (spôsobilostí), ako kombinácie vedomostí, skúseností a postojov na úrovni, ktorá je pre nich osobne dosiahnuteľná. Žiaci s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia vo väčšine prípadov dosiahnu schopnosti potrebné na samostatné uplatnenie v živote a v spoločnosti. Dosiahnu kvalifikáciu v robotníckych povolaniach a špeciálnym výchovným pôsobením sa naučia kompenzovať svoje nedostatky. Najväčšie problémy sa u nich vyskytujú pri teoretickej práci v škole.

S ohľadom na spomínané nedostatky v poznávacích procesoch žiakov s mentálnym postihnutím a ich špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby je pravdepodobné, že všetky metódy, formy vyučovania, ktoré môžu aspoň sčasti zmierniť problémy pri osvojovaní učiva, sú prínosom. Žiaci s mentálnym postihnutím potrebujú porozumieť tomu, čo sa učia, na základe vlastného zážitku, veci si ohmatať, vyskúšať ako fungujú, majú mať možnosť pýtať sa a dostávať odpovede na svoje otázky, skúšať postupy a na základe nich prichádzať k riešeniam. Projektové vyučovanie podporuje tvorivosť žiakov, zlepšuje školskú klímu, zbavuje deti strachu zo školy, z učenia, vytvára dobré vzťahy medzi žiakmi a učiteľmi aj medzi žiakmi navzájom. Vytvára prostredie pre emocionálnu a sociálnu pohodu, ktorá pozitívne pôsobí na aktivizáciu žiakov a ich sebavedomie.

2.1 Kľúčové kompetencie žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia

Kľúčové kompetencie predstavujú súhrn vedomostí, zručností, schopností, postojov a hodnôt dôležitých pre rozvoj a uplatnenie každého človeka. Sú viacúčelové (multifunkčné), lebo slúžia na výkon pracovných a mimopracovných (občianskych, rodinných, zdravotných ...)

aktivít v osobnom živote. Sú výsledkom celkového procesu vzdelávania. K ich rozvíjaniu prispieva vzdelávací obsah, organizačné formy a metódy výučby, podnetné sociálno-emočné prostredie školy, programové školské a mimoškolské aktivity. Ich cieľom je vyvážené rozvíjať perceptuálno-motorickú, kognitívnu a sociálno-emocionálnu oblasť osobnosti žiaka.

Zmyslom a cieľom vzdelávania žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím je vybaviť ich súborom kľúčových kompetencií na úrovni, ktorá je pre nich dosiahnuteľná a pripraviť ich tak na ďalšie vzdelávanie a uplatnenie v spoločnosti.

Vo vyučovaní vlastivedy pre žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím sledujeme u žiakov najmä rozvíjanie nasledujúcich kompetencií:

Kompetencie (spôsobilosti) v oblasti prírodovedného myslenia.

- Využívať získané základné zručnosti na riešenie rôznych pracovných úloh praktického života, používať pri tom konkrétne a abstraktné myslenie,
- rozumieť a používať základné pojmy z oblasti prírodných vied,
- chápať základné prírodné javy v ich vzájomnej súvislosti, porovnávať ich a objavovať vzťahy medzi predmetmi a javmi,
- vytvárať vedomie o ekológii, uvedomovať si zodpovednosť voči prírode, chápať význam potreby ochraňovať prírodu pre budúce generácie.

Kompetencie (spôsobilosti) v oblasti informačných a komunikačných technológií a počítačových znalostí.

- Prejavovať radosť zo samostatne získaných informácií,
- používať vybrané informačné a komunikačné technológie pri učení sa,
- využívať rôzne možnosti zhromažďovania informácií z kníh, časopisov, encyklopédií, z médií a internetu,
- používať vyučovacie programy,
- chápať rozdiel medzi reálnym a virtuálnym svetom,
- poznať existujú riziká, ktoré sú spojené s využívaním internetu a IKT.

Kompetencie (spôsobilosti) učiť sa učiť sa.

- Pracovať samostatne s učebnicami, pracovnými zošitmi, encyklopédiami, pomôckami,
- uplatňovať získané vedomosti v rozličných situáciách a podmienkach,
- prejavovať aktivitu v individuálnom i skupinovom učení,
- hodnotiť vlastný výkon, tešiť sa z vlastných výsledkov, uznávať aj výkon druhých.

Kompetencie (spôsobilosti) riešiť problémy.

- Rozpoznávať problémové situácie v škole a vo svojom najbližšom okolí, adekvátne svojej úrovni a skúsenostiam navrhovať riešenia na ich prekonanie,
- popísať problém, skúšať viaceré možnosti jeho riešenia,
- v odôvodnených prípadoch privolať potrebnú pomoc.

Osobné, sociálne a občianske kompetencie (spôsobilosti).

- Uvedomovať si vlastné potreby, využívať svoje možnosti,
- dokázať odhadnúť dôsledky svojich rozhodnutí a činov,

- uvedomovať si svoje práva a zároveň rešpektovať práva druhých ľudí,
- mať v úcte život svoj a iných a chrániť ho,
- byť schopný počúvať, vysloviť svoj názor, rešpektovať názor iných ľudí,
- spolupracovať v skupine, pracovať pre kolektív,
- uvedomovať si dôležitosť ochrany svojho zdravia a jeho súvislosť s vhodným a aktívnym trávením voľného času,
- uvedomovať si význam pozitívnej sociálno-emočnej klímy v triede a svojim konaním prispievať k dobrým medziľudským vzťahom.

(Vladová, K. a kol. 2009)

Vo vzťahu k projektovému vyučovaniu možno povedať, že najväčší dôraz bude kladený na dosahovanie kompetencií v oblasti prírodovedného myslenia a kompetencií riešiť problémy.

2.2 Predmet vlastiveda v 5. ročníku špeciálnej základnej školy

Vlastiveda je integrovaný predmet v 4. až 6. ročníku pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia, prostredníctvom ktorého žiaci získavajú základné poznatky z oblastí prírodovedných a spoločenskovedných odborov. Nadväzuje na poznatky o prírode a spoločnosti, ktoré žiaci získali vo vecnom učive v (prípravnom), 1., 2., a 3. ročníku a utvára základy pre vyučovanie spoločensko-vedných a prírodovedných predmetov.

Obsah predmetu vychádza z miestneho prírodného prostredia a prežívanej sociálnej skutočnosti. Na základe pozorovania získajú žiaci základné poznatky o živej a neživej prírode z prostredia miestnej krajiny. Obsah predmetu vlastivedy vytvára vzťah k miestu, kde žiaci žijú. Na základe bezprostredného poznania miestnej krajiny si žiaci osvojujú základné poznatky o Slovenskej republike. Vedie ich k úcte k dospelým, priateľskému vzťahu k spolužiakom. Vychováva ich k ochrane životného prostredia. Dôležitou súčasťou vyučovania vlastivedy sú vychádzky a exkurzie, pri ktorých žiaci získavajú konkrétne poznatky o predmetoch, javoch, živej a neživej prírode v prirodzenom prostredí.

V 5. ročníku ŠZŠ, kde je situovaná naša osvedčená pedagogická skúsenosť je časová dotácia vyučovania vlastivedy, vymedzená školským vzdelávacím programom, 3 hodiny týždenne.

Tematické celky učiva vlastivedy v 5. ročníku špeciálnej základnej školy:

- Život v rodine
- Orientácia na mape a v regióne
- Život ľudí v dávnej minulosti
- Živá príroda
- Neživá príroda

(Vladová, K. a kol. 2009)

Obsah učiva v rámci tematického celku **živá príroda:**

Živočíchy

- Cicavce
- Vtáky

- Plazy
- Obojživelníky, ryby
- Životné prostredie týchto živočíchov, charakteristické znaky; hlavné predstavitelia
- Význam a ochrana živočíchov

Rastliny

- Spoločné znaky rastlín a živočíchov
- Charakteristické znaky rastlín
- Rozdelenie rastlín – dreviny, byliny
- Dreviny: strom, ker
- Ihličnaté stromy (smrek); listnaté stromy (dub, čerešňa); ker (rúbezľá)
- Byliny: púpava, pšenica, zemiak, pelargónia
- Význam a ochrana rastlín

Vo svojej OPS sa budeme zaoberať projektovým vyučovaním so zameraním na učivo tematického celku Živá príroda: „Rastliny“.

2.3 Charakteristika osvedčenej pedagogickej skúsenosti.

Východiská osvedčenej pedagogickej skúsenosti.

Pri tvorbe OPS sme vychádzali z našej pedagogickej praxe so žiakmi s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia. Škola, kde je naša OPS situovaná sa nachádza v sídliskovej časti, medzi obytnými domami. Napriek svojmu položeniu je v jej areáli a v jej bezprostrednom okolí dostatok zelene, sídli tu aj mnoho živočíchov. Neďaleko tečie rieka Torysa s bohatým zdrojom živých organizmov. Učivo o živej prírode sa dá vyučovať priamo v prostredí školy a jej blízkom okolí. V triedach špeciálnej základnej školy je v porovnaní s bežnou ZŠ nízky počet žiakov, preto na hodinách vlastivedy sa úspešne dajú realizovať aj pozorovania, vychádzky s prírodovedným zameraním a exkurzie. Na hodinách vlastivedy sa využívajú aj IKT. Interaktívna tabuľa a interaktívne pracovné listy robia vyučovanie zaujímavejším a pre žiakov atraktívnejším. Interaktívnu tabuľu využívajú učitelia na oboznamovanie žiakov s učivom prostredníctvom prezentácií PowerPoint a interaktívnych učebných materiálov. V škole sú dve počítačové učebne so 16 počítačmi, tlačiarňou, skenerom. Na hodinách vlastivedy preto môže každý žiak pracovať na počítači samostatne. Žiaci prácu na počítačoch veľmi obľubujú. Najčastejšie si precvičujú a upevňujú učivo pomocou rôznych multimediálnych programov.

Opis OPS

Naša OPS je zameraná na efektívne vyučovanie vlastivedy v 5. ročníku ŠZŠ prostredníctvom projektového vyučovania. Je zameraná na tematický celok Živá príroda: „Rastliny“.

OPS je určená pre učiteľov primárneho vzdelávania, konkrétne učiteľov pracujúcich so žiakmi s mentálnym postihnutím. Je využiteľná v 5. ročníku ŠZŠ, ale aj vo vyšších ročníkoch na opakovanie učiva. Rovnako využiteľná je aj pre nižšie ročníky základnej školy.

Cieľová skupina:

Cieľovou skupinou sú žiaci 5. ročníka špeciálnej základnej školy (žiaci s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia). Špeciálna základná škola je organizačnou zložkou Spojenej školy na ulici Matice slovenskej 11, Prešov. Počet žiakov v triede 5. ročníka je 8, z toho sedem dievčat.

Ciele OPS:

Prostredníctvom inovatívnych metód a foriem vyučovania:

- zvýšiť motiváciu žiakov na učenie sa vlastivedy,
- zlepšiť výchovno-vzdelávacie výsledky žiakov,
- zvýšiť kompetencie žiakov v oblasti prírodovedného myslenia,
- zmodernizovať a zvýšiť efektivitu výchovno-vzdelávacieho procesu.

Integrácia predmetov:

Do projektového vyučovania vlastivedy sme integrovali nasledujúce predmety:

- slovenský jazyk,
- matematika,
- informatická výchova,
- hudobná výchova,
- výtvarná výchova,
- pracovné vyučovanie,
- telesná výchova.

Organizačné a personálne zabezpečenie:

Projektové vyučovanie koordinovala vyučujúca vlastivedy v 5. ročníku ŠZŠ, autorka tejto predloženej OPS. Konzultovala s učiteľmi jednotlivých integrovaných predmetov jeho prípravu a priebeh, monitorovala a vyhodnocovala jeho výsledky. Počas realizácie projektového vyučovania úzko spolupracovala s ostatnými učiteľmi s cieľom zabezpečiť čo najefektívnejšiu realizáciu a naplnenie stanovených cieľov. Projektové vyučovanie bolo realizované na hodinách vlastivedy, s čiastočnou úpravou časovej dotácie a zoskupovania vyučovacích hodín do celkov. Projektové vyučovanie bolo realizované v rozsahu šiestich týždňov. Realizácie a hodnotenie výsledkov je popísané v nasledujúcich kapitolách.

3. PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE VLASTIVEDY

Projektové vyučovanie presadzuje princíp činnosti žiaka, ktorý sa učí vlastnou skúsenosťou v reálnom životnom prostredí a táto činnosť ho obohacuje o poznanie. Projektové vyučovanie nie je jednoduché, môže prebiehať iba pri využití viacerých metód, techník a foriem práce. Je to taký spôsob vyučovania a učenia, v ktorom východiskom je zmysluplná a zaujímavá úloha, problém, ktorý chcú a potrebujú žiaci vyriešiť. Spôsob riešenia je ponechaný v čo najväčšej miere na žiakov. K výsledkom dochádzajú žiaci uplatnením vlastných skúseností a spôsobilostí. Žiaci sú zodpovední za priebeh práce, aj za samotný výsledok, podieľajú sa na jeho hodnotení.

Pri plánovaní projektového vyučovania vlastivedy v 5. ročníku ŠZŠ sme sa zaoberali nasledujúcimi oblasťami:

Voľba témy projektového vyučovania:

- **Téma:** Živá príroda: „Rastliny“.

Voľba integrovaných predmetov:

- Uvedené v podkapitole 2. 3.

Plán trvania projektu:

- 6 týždňov.

Organizačné formy vyučovania:

- Vyučovacia hodina,
- vyučovacia hodina s podporou IKT,
- vychádzka,
- exkurzia,
- prezentácia získaných vedomostí a produktov žiackej činnosti.

Metódy práce:

- **Slovné:** rozhovor, diskusia, práca s textom.
- **Demonštračné:** prezentácia PowerPoint.
- **Pozorovanie:** javov a zmien v prírode, pozorovanie znakov rastlín.
- **Praktické:** práca s IKT a interaktívnymi pracovnými listami.

Formy práce na vyučovaní:

- Frontálne,
- individuálne,
- vo dvojiciach,
- skupinové.

Materiálno-technické vybavenie, učebné pomôcky, didaktická technika:

- Učebnice, zošity, pracovné listy, atlas rastlín,
- školské potreby: ceruzky, farbičky, fixy, nožnice lepidlo,
- interaktívna tabuľa a interaktívne pracovné listy, počítače s prístupom na internet, tlačiareň, prezentácie PowerPoint,
- obrazový materiál, časopisy,

- prírodniny,
- fotoaparát.

3.1 Tematický celok: Živá a neživá príroda

1. týždeň.

Učivo:

- Živá a neživá príroda.
- Znaky živej a neživej prírody.

Kognitívne ciele:

- Vymenovať, čo patrí do živej a neživej prírody.
- Vymenovať znaky živej a neživej prírody.
- Rozlíšiť rozdiely medzi živou a neživou prírodou.

Časová dotácia: 3 vyučovacie hodiny

V úvode vyučovania tematického celku rastliny, sme žiakov uviedli do problematiky živej a neživej prírody. Premietli sme žiakom prezentáciu PowerPoint na tému živá a neživá príroda (obrázok 1).

Obrázok 1 Prezentácia PowerPoint: „Živá a neživá príroda“
Zdroj: súkromný archív

So žiakmi sme rozprávali o tom, čo patrí do živej a neživej prírody, hovorili sme o jej znakoch. Vyzývali sme žiakov aby uvádzali príklady, umožnili sme im, aby v učebnici vlastivedy a v pracovnom zošite hľadali obrázky týkajúcej sa témy. Druhú a tretiu vyučovaciu hodinu sme venovali vychádzke do okolia školy k rieke Torysa. Úlohou žiakov bolo všímať si okolitú prírodu. Pristavovali sme sa pri stromoch, kroch, kvetoch. Na brehu Torysy žiaci pozorovali tečúcu vodu, mohli si nájsť a do školy odniesť kameň, ktorý sa im páčil. Cestou späť do školy žiaci zbierali opadané farebné listy, konáriky, šišky. Po príchode do školy si

žiaci v kútiku živej prírody inštalovali výstavku donesených prírodnín. Po zhrnutí učiva mali žiaci za úlohu do pracovného listu napísať čo na vychádzke videli.

Integrácia ostatných vyučovacích predmetov.

Informatická výchova: Vyhľadávanie a triedenie informácií. Cieľ: rozlišovať živú a neživú prírodu. Úlohy: Vyhľadať obrázky danej témy, uložiť ich do svojho priečinka a vytlačiť. Obrázky povystrihovať a spolu s učiteľom vytvoriť pojmovú mapu.

Slovenský jazyk/ Komunikácia a sloh: „Spomienky na prázdniny“. Cieľ: rozlišovať živú a neživú prírody prostredníctvom svojho osobného zážitku. Úlohy: rozprávať o svojich prázdninových zážitkoch z pobytu v prírode a vytvoriť krátky slohový útvar.

Výtvarná výchova: „Najkrajší kameň“. Maľba na kameň temperovou farbou. Cieľ: spojenie živej a neživej prírody. Úloha: na kameň donesený z vychádzky namaľovať prvok živej prírody.

Pracovné vyučovanie/ Práce na pozemku. Jesenné práce: rýľovanie. Cieľ: pripraviť zem na budúcu výsadbu, chápať spojitosť živej a neživej prírody. Úlohy: rýľovanie na školskom pozemku a úprava pôdy.

Telesná výchova: Chôdza a beh v teréne. Cieľ: prekonávať prírodné prekážky. Úlohy: Chôdza a beh v teréne po vytýčenej trase.

3.2 Tematický celok: Živá príroda: Rastliny

Tematický celok „Živá príroda“ a učivo „Rastliny“ sme si zvolili z dôvodu, že prostredie školy je obklopené bohatým porastom stromov, krov a bylín. Žiaci denne trávia čas na čerstvom vzduchu v areáli školy na dvore, na ihrisku, školskom pozemku. Vnímajú rastliny, ktoré ich obklopujú, hrajú sa na tráve, behajú po nej, hrabú ju pokosenú, vyhrabávajú lístie opadané zo stromov, okopávajú rastliny v záhonoch, polievajú kvety a kry. Prirodzeným spôsobom sa učia starostlivosti o prostredie školy, rastliny. Téma sa dá úspešne prepojiť s ďalšími vyučovacími predmetmi 5. ročníka.

2. týždeň

Učivo:

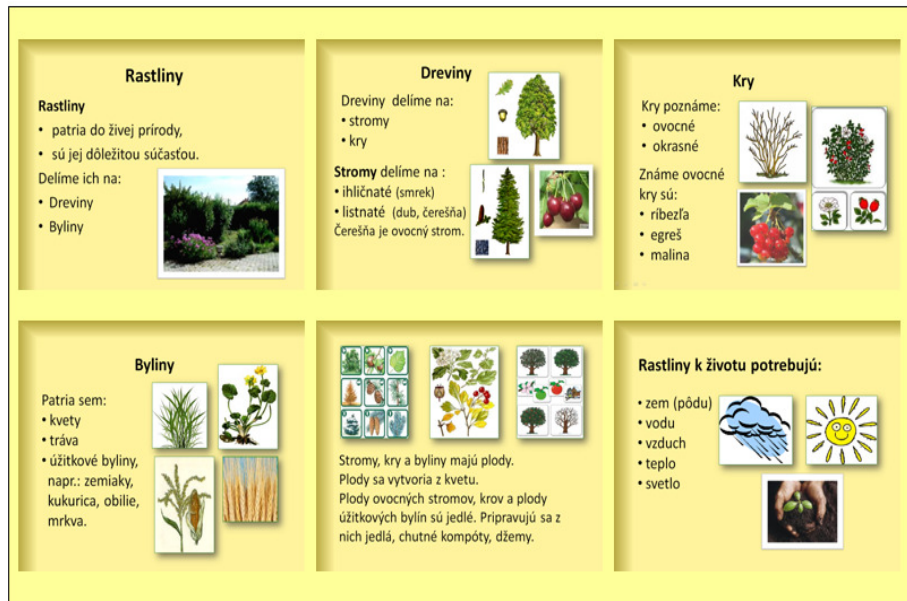
- Delenie rastlín na dreviny a byliny.
- Rozdelenie drevín na stromy a kry.
- Podmienky života rastlín.

Kognitívne ciele:

- Charakterizovať znaky rastlín.
- Rozlišovať jednotlivé druhy rastlín na základe podobností a odlišností.
- Označovať rastliny správnymi názvami.
- Vymenovať základné životné podmienky rastlín.

Časová dotácia: 3 vyučovacie hodiny

Prvá vyučovacia hodina bola zameraná na oboznámenie žiakov so základným delením rastlín. Hovorili sme o charakteristických znakoch rastlín: rast, rozmnožovanie, dýchanie, príjem živín. V počítačovej učebni sme žiakom prostredníctvom interaktívnej tabule predstavili prezentáciu PowerPoint: „Rastliny“ (obrázok 2). V jednotlivých snímkach sa žiaci oboznámili s delením rastlín na dreviny a byliny a delením drevín na stromy a kry. V krátkosti sa oboznámili aj s pojmom plod. V záverečnej snímke žiaci poznávali nevyhnutné podmienky k životu rastlín.

Obrázok 2 Prezentácia PowerPoint: „Rastliny“
Zdroj: súkromný archív

Jednotlivým snímkam sme venovali dostatočne dlhý čas. Sústredili sme sa na spoločné prečítanie textu s porozumením. Žiaci sa striedali pri interaktívnej tabuli, aby ukazovali a popisovali čo na obrázkoch vidia. Snažili sme sa, aby žiaci rastliny označovali správnymi názvami, napr. listnatý (ihličnatý) strom. V závere vyučovacej hodiny si žiaci v pracovnom liste upevnili základné poznatky z delenia rastlín.

Druhú a tretiu vyučovaciu hodinu sme venovali precvičovaniu a upevňovaniu učiva. So žiakmi sme urobili vychádzku do školskej záhrady. Žiaci pracovali v troch skupinách. Úlohou každej skupiny bolo vyhľadávať iný druh rastlín: stromy, kry, byliny a zapísať si ich. Druhou úlohou žiakov bolo všímať si ďalšie znaky, napr. výšku jednotlivých rastlín, ich veľkosť, rozložitosť, sfarbenie a pod. Po návrate do triedy sme zistenia zhrnuli. Na ďalšej vyučovacej hodine každá skupina vytvorila pojmovú mapu (plagát) s údajmi o skupine sledovaných rastlín. Úlohou žiakov bolo na plagát napísať čo najviac pozorovaných znakov. Plagát mohli ľubovoľne doplniť kresbami jednotlivých rastlín príslušnej skupiny. V závere jednotlivé skupiny prezentovali ostatným žiakom svoje zistenia a poznatky.

Integrácia ostatných vyučovacích predmetov.

Matematika: Sčítanie, odčítanie, porovnávanie. Riešenie slovnej úlohy. Cieľ: Uplatňovať správne matematické operácie pri riešení úloh s prírodovedným zameraním.

Úlohy: sčítať počty jednotlivých druhov rastlín, zaznamenaných pri vychádzke do školskej záhrady. Porovnaním skupín zistiť, ktorých druhov rastlín bolo viac, ktorých menej. Odčítaním jednotlivých údajov zistiť, o koľko viac (menej) bolo stromov (krov, bylín). Za pomoci učiteľa vytvoriť slovnú úlohu o rastlinách v školskej záhrade a riešiť ju.

Slovenský jazyk/ Čítanie a literatúra: „V dňoch jesene“. Článok. Cieľ: Identifikovať a charakterizovať zmeny v jesenej prírode. Úlohy: Čítať článok s porozumením. Odpovedať na otázky. Prerozprávať obsah článku vlastnými slovami.

Pracovné vyučovanie: Práca s prírodninami. Cieľ: Vytvoriť figúrku zvieratka z prírodnín. Úloha: Z donesených šišíek, konárikov, kôry, pomocou špajlí, špáratiek, kúskov látky, farebného papiera a lepidla vyrobiť zvieratko.

Informatická výchova: Vytvorenie textu. Cieľ: prostredníctvom vytvoreného textu upevniť vedomosti o rastlinách. Úloha: v textovom editore word napísať svoje postrehy a poznatky z vychádzok. Text vhodne doplniť obrázkami. Text uložiť ho do svojho priečinka s názvom „Príroda“ a vytlačiť ho.

Výtvarná výchova: Fantastické zviera. Domaľovaná koláž z listov. Cieľ: uplatniť fantáziu pri práci s prírodným materiálom. Úloha: lepiť farebné listy zo stromov a výtvarne ich dotvoriť.

Hudobná výchova: Maľovanky jesene. Cieľ: rozoznať ročné obdobie z počutej hudby. Úloha: vypočúť si hudbu a podľa charakteristických znakov ju priradiť k ročným obdobiam.

Telesná výchova: Pohybové hry na školskom dvore. Cieľ: rozvíjať motorické schopnosti a odolnosť žiakov prostredníctvom pohybových hier v prírode. Úloha: pohybové hry: beh po vytýčenej dráhe, štafetové behy, preskakovačky a podliezačky, súťaživé hry.

3. týždeň:

Učivo:

- Dreviny: Delenie drevín na stromy a kry.
- Stromy: Znaký a časti stromov.

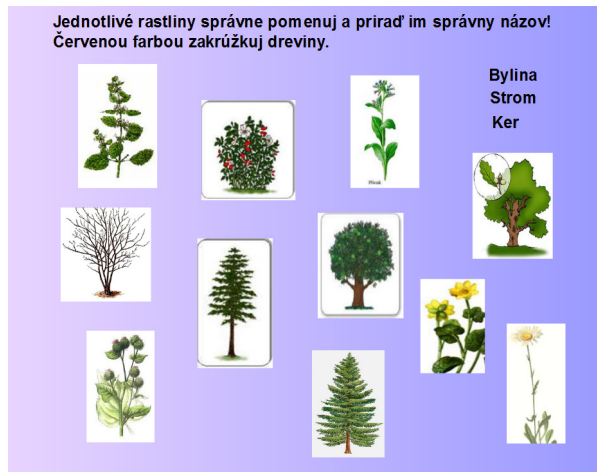
Kognitívne ciele:

- Triediť rastliny do skupín.
- Poznať názvy rastlín a ich znaky.
- Vymenovať časti stromu.

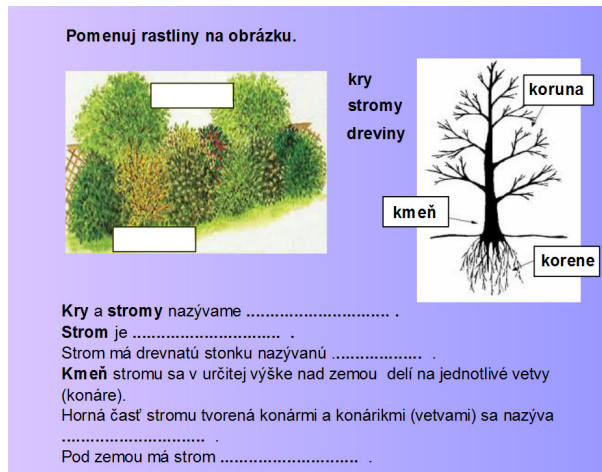
Časová dotácia: 3 vyučovacie hodiny

Prvú a druhú vyučovaciu hodinu sme venovali precvičeniu delenia rastlín na byliny, kry a stromy a ich správne pomenovaniu. Žiakom sme premietli prezentáciu „Rastliny“ a poznatky si zopakovali. Vychádzajúc z nich sme so žiakmi vypracovali prvý interaktívny pracovný list (IPL) (obrázok 3), v ktorom žiaci mali rozoznávať a správne pomenovať

jednotlivé kategórie: stromy, kry, byliny a priradiť im správny názov. Funkcia kópia potiahnutím umožňovala žiakom opakovane prirad'ovať jeden názov viacerým rastlinám. V druhom kroku bolo úlohou žiakov zakrúžkovať červenou farbou dreviny. Druhý IPL (obrázok 4) bol zameraný na identifikáciu znakov a častí stromu. Údaje do tohto IPL žiaci dopĺňali vpisovaním interaktívnym perom aj prirad'ovaním názvu k obrázku.

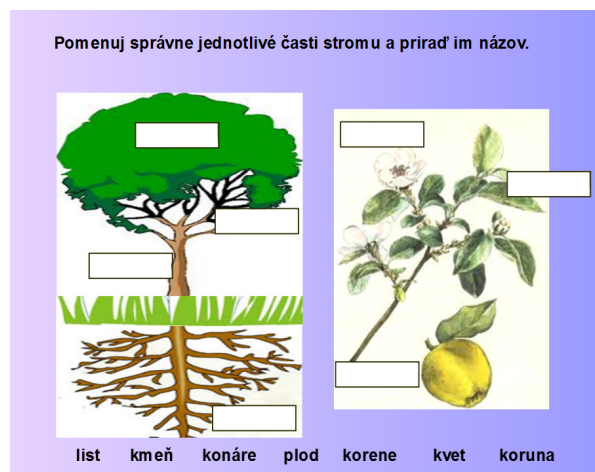

Obrázok 3 IPL č.1: Pomenovávanie rastlín
Zdroj: súkromný archív

Obrázok 4 IPL č.2: Znaký a časti stromu
Zdroj: súkromný archív

V ďalšej časti sme sa venovali tretiemu IPL (obrázok 5). Žiaci mali správne identifikovať jednotlivé časti stromu a priradiť im správny názov. Okrem už precvičených názvov v druhom IPL, pribudol nový názov: plod, s ktorým sa žiaci stretli iba informatívne v prezentácii "Rastliny". Pretože myslenie žiakov s mentálnym postihnutím je veľmi konkrétne, venovali sme sa pojmu plod dôsledne. Uvádzali sme príklady konkrétnych plodov: jablko, hruška, slivky.

Obrázok 5 IPL č. 3: Označovanie častí stromu
Zdroj: súkromný archív

Tretia vyučovacia hodina bola venovaná upevňovaniu a precvičovaniu učiva. Žiaci mali za domácu úlohu vyhľadať a povystrihovať z časopisov obrázky stromov, krov a bylín. Mohli tiež vyhľadať obrázky konárov, listov a plodov. Obrázky mali doniesť do školy. Žiaci veľmi radi pracujú s obrázkami, preto sme učivo precvičovali a upevňovali nalepovaním obrázkov

rastlín do čistého zošita podľa kategórií. Žiaci si takto vytvorili vlastnú učebnú pomôcku: „album“, ktorý mali kedykoľvek k dispozícii a mohli si doň nahliadnuť, opätovne sa k nemu vracieť, dopĺňať a dotvárať. Žiaci k nalepeným obrázkom dopisovali názvy a rôzne heslá, napr. k jablku a hruške mnohí žiaci uviedli: „mám rád (rada)“. Album si dopĺňali aj rôznymi kresbami s danou tematikou.

Integrácia ostatných vyučovacích predmetov.

Matematika: Sčítanie, porovnávanie. Riešenie slovnej úlohy. Cieľ: Upevniť prírodovedné učivo prostredníctvom matematických operácií. Úloha: sčítat počty všetkých obrázkov rastlín, ktoré si vyhľadali v časopisoch a nalepili do albumu. Diferencovať jednotlivé druhy, sčítat ich a porovnať ich počet. Nakoniec za pomoci učiteľa spočítať všetky obrázky vo všetkých albumoch žiakov, z týchto údajov vytvoriť a riešiť slovnú úlohu.

Slovenský jazyk/ Čítanie a literatúra: Už jeseň prichodí pomaličky (báseň). V dňoch jesene (článok). Cieľ: Vymenovať charakteristické zmeny jesennej prírody a upevniť si vedomosti prostredníctvom rôznych literárnych útvarov. Úloha: čítanie s porozumením: po prečítaní článku majú žiaci porozprávať obsah. Nacvičiť správnu techniku prednesu. Prostredníctvom neho vyjadriť krásu jesennej prírody.

Pracovné vyučovanie: Vychádzka so zameraním na zber prírodnín. Práca s prírodninami. Cieľ: Poznať význam zberu rôzneho prírodného materiálu. Tvoriť z prírodnín estetické dielo. Úlohy: zbierať pestrofarebné listy stromov počas vychádzky. Lisovať listy za účelom vytvorenia herbára. Aranžovať nazbierané farebné listy do kytičky.

Informatická výchova:

Cieľ: Zábavnou formou si upevňovať poznatky o stromoch.

V úvode vyučovacej hodiny si žiaci zahrli známu detskú hru pexeso s motívom rastlín na stránke: http://www.infovek.sk/predmety/biologia/pexeso/fotky/pexeso_fotky.php.

Úloha: vyňať zo svojho priečinku viacero obrázkov stromov, resp. si ich stiahnuť z internetovej stránky a nakopírovať ich dvojmo. Súbor vytlačiť. Vytlačené obrázky rozstrihať a vytvoriť si tak vlastné, jedinečné pexeso.

Výtvarná výchova: Jesenný strom. Otláčanie listov, maľba. Kolektívna práca.

Cieľ: pomenovať jednotlivé časti stromu, upevniť si vedomosti prostredníctvom výtvarnej techniky. Úloha: namaľovať kmeň a konáre stromu, otláčať nazbierané jesenné listy natreté farbou na namaľované konáre.

Hudobná výchova: „Javor, javor , vysoký si“, ľudová pieseň. Cieľ: vymenovať charakteristické znaky stromov a upevniť si poznatky o nich prostredníctvom ľudovej piesne. Úloha: naučiť sa text a melódiu piesne. Interpretovať pieseň.

Telesná výchova: Cvičenie v prírodnom teréne. Cieľ: Využívať prírodné prostredie k športovým činnostiam. Úlohy: beh v prírodnom teréne: člnkový beh v tvare osmičky okolo dvoch stromov. Preskakovanie nízkej prekážky: konára držaného dvoma žiakmi a pod.

4. týždeň

Učivo:

- Znaky listnatých a ihličnatých stromov.

- Delenie stromov na listnaté a ihličnaté.
- Najznámejšie listnaté a ihličnaté stromy, ich plody.

Kognitívne ciele:

- Vymenovať znaky listnatých a ihličnatých stromov
- Rozlišovať listnaté a ihličnaté stromy na základe znakov
- Poznať a vymenovať najznámejšie listnaté a ihličnaté stromy

Časová dotácia: 3 vyučovacie hodiny.

V úvode si žiaci na internetovej stránke: http://lackovaj.unas.cz/prezentacie/prez_prirod.htm pozreli prezentáciu o listnatých a ihličnatých stromoch.

Nadviazali sme na poznatky o stromoch z minulých vyučovacích hodín. Zopakovali sme si pomenovania časti stromu. Pripomenuli sme si poznatky o plodoch. Nasledujúci krok smeroval k vypracovaniu IPL č. 4 a 5. Štvrtý IPL (obrázok 6) predstavoval znaky listnatých stromov. Zaoberal sa listnatými stromami rastúcimi v lese a parkoch: dub, buk a ovocným stromom čerešňa. Piaty IPL (obrázok 7) popisuje ihličnaté stromy a ich znaky. Predstavuje najčastejšie vyskytujúce sa ihličnaté stromy: jedľa, smrek, borovica. V oboch pracovných listoch bolo úlohou žiakov správne odpovede do viet vpísať a priradiť názvy k obrázkom.

Obrázky správne pomenuj a doplň vety.
 Stromy poznáme a
 Listnaté stromy majú na konároch
 V lesoch a parkoch rastú a
 Dub má plody nazývané žalude.
 V záhradách pri domoch často vidíme
 Má chutné a šťavnaté

buk	listy
dub	kvety
čerešňa	plody

Prirad' obrázkom správne názvy a doplň slová do viet.
 Ihličnaté stromy majú na konároch
 Ihličnaté stromy majú plody, ktoré voláme.....
 Známe ihličnaté stromy sú: jedľa, smrek a borovica.

jedľa
smrek
borovica
šiška
ihličie

Obrázok 6 IPL č. 4: Listnaté stromy
Zdroj: súkromný archív

Obrázok 7 IPL č. 5: Ihličnaté stromy
Zdroj: súkromný archív

Pre lepšie upevnenie učiva sme tieto IPL riešili aj v printovej podobe. Na ďalších vyučovacích hodinách sme so žiakmi zrealizovali vychádzku do školskej záhrady. Žiaci počas vychádzky plnili zadané úlohy v dvoch skupinách. Jedna skupina počítala listnaté stromy a druhá ihličnaté. Zistené počty stromov si jednotlivé skupiny zaznamenali. Ďalšou úlohou bola snaha spoznať listnatý (ihličnatý) strom. Žiaci si pri ich identifikácii pomáhali atlasom stromov. Podľa obrázkov v atlase porovnávaním s konkrétnym stromom sa snažili dopátrať názvu stromu.

Integrácia ostatných vyučovacích predmetov.

Matematika: Sčítanie, odčítanie. Porovnávanie. Riešenie slovnej úlohy.

Cieľ: Uplatniť získané údaje z vychádzky v matematických príkladoch.

Úlohy: skupinovú prácou zistiť počet listnatých a ihličnatých stromov ich sčítaním. Porovnať jednotlivé druhy stromov spôsobom o koľko viac, menej. Vytvoriť zadanie slovnej úlohy a riešiť ju. Zistené skutočnosti a vypočítané výsledky prezentovať pred triedou.

Slovenský jazyk/ Gramatika: Precvičovanie mäkkých slabík. Cieľ: Identifikovať mäkké slabiky v slovách pomenovávajúcich rastliny a ich časti. V písomnom prejave používať v slovách s mäkkou slabikou. Úlohy: Precvičovať správnosť písania mäkkých slabík v slovách a vetách. Označovať mäkké spoluhlásky. Námety slov: listnaté, ihličnaté, lipa, list, listy, lisovať a pod.

Slovenský jazyk/ Komunikácia a sloh: Stromy a ich obyvatelia. Rozhovor.

Cieľ: Rozprávať o stromoch svojimi slovami. Vymenovať stromy, živočíchy, žijúce na stromoch v školskej záhrade (vtáky, veвериčky). Úlohy: voľne rozprávať o stromoch v školskej záhrade. S pomocou učiteľa vytvoriť krátky text, zaznamenať ho do zošitov a doplniť vhodnou kresbou. Text prezentovať (plynule prečítať) pred triedou.

Pracovné vyučovanie: Výroba herbára. Cieľ: Využiť nazbieraný prírodný materiál k vytvoreniu užitočnej učebnej pomôcky. Úlohy: pripraviť kartónové háčky, nalepiť na ne vylisované listy stromov, háčky predierkovať a spojiť ich stužkou. S pomocou učiteľa pomenovať z ktorých listnatých stromov listy pochádzajú. Názvy stromu vpísať na hárok k nalepenému listu. Na prednú čistú stranu napísať názov: „Herbár“ a uviesť svoje meno.

Informatická výchova: Prepisovanie textu. Cieľ: Používať IKT k zaznamenávaniu a archivovaniu prírodovedných poznatkov. Úlohy: text, ktorý žiaci vytvorili na hodine slohu prepísať na počítači, súbor uložiť do svojho priečinku a vytlačiť ho.

Výtvarná výchova: Jesenný strom. Otláčanie štetcom. Cieľ: Vystihnúť tvar a farebnosť jesenného stromu. Úloha: vytvárať štetcom farebné otláčky pripomínajúce jesenné listy na predmaľovaný kmeň.

Hudobná výchova: „Horela lipka, horela“. Slovenská ľudová pieseň. Cieľ: Identifikovať prírodné poznatky zakomponované v ľudovej slovesnosti. Úlohy: naučiť sa text a melódiu piesne, porozprávať o lipe.

Telesná výchova: Vychádzka s prírodovedným zameraním. Cieľ: pozorovať stromy. Úlohy: počas cesty do blízkeho parku a priamo v ňom si všímať zmeny stromov v jesennej prírode. V parku sa zahrať pohybové hry: chytačky a schovávačky.

5. týždeň

Učivo:

- Kry, časti krov.
- Byliny, časti bylín.
- Známe kry a byliny.

Kognitívne ciele:

- Rozlišovať kry a byliny na základe odlišných znakov.
- Vymenovať časti kra a byliny.

Časová dotácia: 3 vyučovacie hodiny

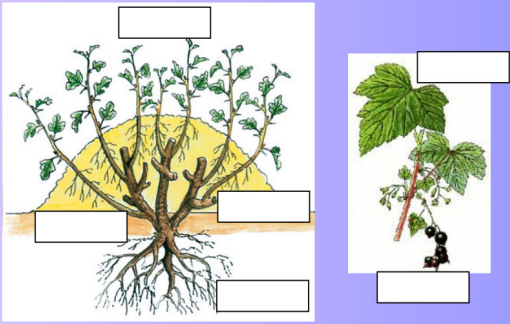
Ďalší týždeň sme sa venovali učivu o kroch a bylinách. Na prvej vyučovacej hodine sme si zopakovali poznatky o drevinách. Žiaci pozorovaním obrázkov stromu a následne kra mali zistiť rozdiel medzi nimi. Chceli sme, aby žiaci dospeli k poznaniu, že ker nemá kmeň. V šiestom IPL (obrázok 8) žiaci mali vpísať správne názvy do viet. V siedmom IPL (obrázok 9) bolo úlohou žiakov priradiť správne názvy jednotlivým častiam kra.

Ker alebo krík (krovina) je drevnatá rastlina nazývaná
Ker sa rozvetvuje (rozkonáruje) hneď pri zemi.
Vetvy (konáre) kra sú drevnaté.
Tvoria Ker nemá
Poznáme ovocné kry, napr. ribežia a okrasné kry, napr. ruža.

Obrázok 8 IPL č. 6: Kry
Zdroj: súkromný archív

Pomenuj rastlinu na obrázku a prirad' jej správny názov. Pomenuj jednotlivé časti rastliny a prirad' im správny názov.
Na obrázku je

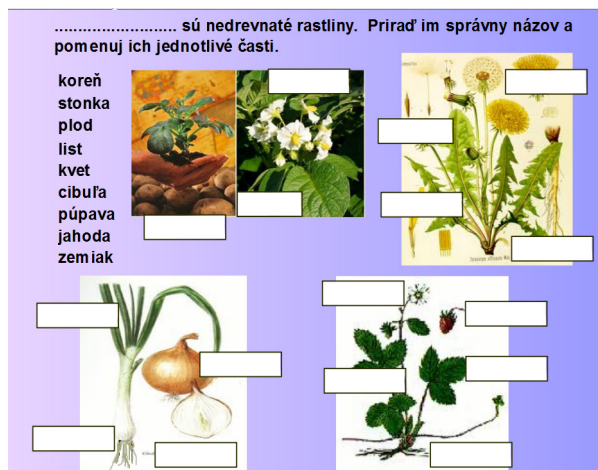
koreň listy plod konár konárik list

Obrázok 9 IPL č. 7: Časti kra
Zdroj: súkromný archív

Druhá vyučovacia hodina bola zameraná na učivo o bylinách. V ôsmom interaktívnom liste (obr. 10) mali žiaci správne pomenovať jednotlivé byliny na obrázkoch a priradiť im pomenovanie. Využívali pritom vlastnosť názvu „kópia potiahnutím“, ktorá umožnila názov opakovane priradovať k viacerým obrázkom. Druhá časť tejto úlohy spočívala v pomenovaní jednotlivých častí bylín na obrázkoch a v priradení správneho názvu.

V poslednom IPL č. 9 (obrázok 11) si žiaci hrovou formou skladačky preopakovali a precvičili zloženie jednotlivých rastlín: stromov, krov a bylín. Obrázky boli rozstrihané a poprehadzované. Úlohou žiakov bolo jednotlivé časti poskladať tak, aby vytvorili kompletný obraz rastliny. Žiakom sa táto úloha veľmi páčila. Všetci si chceli skladanie vyskúšať.

Tretiu vyučovaciu hodinu sme venovali precvičovaniu učiva. Pracovné listy sme riešili v printovej podobe. Žiaci mali správne doplniť slová do viet a názvy jednotlivých častí rastlín vpisovať do prázdnych okienok. Posledný, deviaty IPL – sladačku si žiaci rozstrihali a správne zloženú nalepili do zošitov. Pod nalepený obrázok vpísali názov rastliny.

Obrázok 10 IPL č. 8: Časti bylín
Zdroj: súkromný archív

Obrázok 11 IPL č. 9: Skladačka: „Rastliny“
Zdroj: súkromný archív

Integrácia ostatných vyučovacích predmetov.

Matematika/ geometria: Bod. Úsečka. Vyznačovanie bodov, úsečiek. Porovnávanie úsečiek. Cieľ: Vyznačovať body a úsečky pomocou rastlín. Úlohy: práca vo dvojiciach: vyznačiť dva body predstavujúce stromy, kry. Pomocou špagáta spájať vyznačené body a vytvárať „dlhokánsku“ úsečku. Porovnať dĺžku špagátov (úsečiek). Zaznamenať do slovníčka svoje zistenia a v triede ich prezentovať.

Slovenský jazyk: Gramatika: písanie „y“. Cieľ: Identifikovať „y“ po tvrdých a obojakých spoluhláskach v slovách s prírodovednou tematikou a správne ho používať v písomnom prejave. Úlohy: precvičovať vyhľadávanie, vyznačovanie a písanie „y“ v slovách a vetách. Námety slov: stromy, duby, byliny, kry, slivky, hrušky, orechy.

Pracovné vyučovanie: Práca s prírodným materiálom. Výroba hallowenskej tekvice. Cieľ: Vyrobiť z plodu tekvice ozdobnú, svietiacu tekvicu. Poznať zvyky ľudí v období jesene. Úlohy: dlabanie dužiny, vyrezávanie otvorov, výtvarné dotvorenie.

Informatická výchova: Puzzle.

Cieľ: prostredníctvom IKT vyrobiť puzzle s prírodovednou tematikou.

Úlohy: na internetovej stránke: : <http://www.celysvet.cz/puzzle-rostliny.php> si skladať rôzne druhy puzzle s motívom rastlín. Vyhľadať kry a byliny (kvety) na internetovej stránke: <http://www.kvetyzahrada.sk/> stiahnuť si obrázok ľubovoľnej rastliny a vytlačiť ho. Rozstrihaním obrázka si vytvoriť skladačku puzzle.

Výtvarná výchova: Ovocie, zelenina. Mozaika a koláž. Cieľ: poznať tvar a farebnosť plodov rastlín a vystihnúť ho prostredníctvom výtvarnej techniky. Poznať význam ovocia a zeleniny ako dôležitej súčasti jedálneho lístka a zdroja vitamínov a minerálov.

Úlohy: trhať farebný papier na kúsky, skladať a lepiť ho na výkres. Farebne ho dotvoriť farbami.

Hudobná výchova: „ Pod horou ovos drobný“. Slovenská ľudová pieseň. Cieľ: poznať byliny užitočné pre človeka a význam ich stvárňovania v ľudovej slovesnosti.
Úlohy: Naučiť sa text a melódiu piesne, vymenovať užitočné byliny.

Telesná výchova: Pohybové hry. Cieľ: imitácia pohybom. Úlohy: Hra na rastliny: pohybom tela imitovať rast rastlín, rozvíjanie púčikov, otváranie a zatváranie kvetu v súvislosti so slnečným svitom, pohyb listov, konárov vo vetre a pod. Hry v skupinách podľa pokynov: napr. skupina kvetov (žiakov) skákať na mieste, stromy - točiť sa, kvety - obehnúť okolo stromov, zahrať si chytačky a pod.

6. týždeň.

Učivo:

- Význam a ochrana rastlín.
- Chránené rastliny.

Kognitívne ciele:

- Poznať význam rastlín a ich ochrany.
- Poznať najznámejšie chránené rastliny.

Časová dotácia: 3 vyučovacie hodiny

Učivo „význam a ochrana rastlín“ sme spracovali do krátkej prezentácie, ktorú sme si so žiakmi prešli na prvej a druhej vyučovacej hodine. Poukazovali sme na jedinečnú schopnosť rastlín produkovať kyslík. Navodili sme problémovú situáciu, pri ktorej si žiaci mali predstaviť a popísať, čo by sa stalo a ako by vyzerala naša zem, keby všetky rastliny vyhynuli. Zaoberali sme sa aj významom rastlín ako potravy pre človeka a živočíchy. Žiaci uvádzali príklady, ktoré z rastlín slúžia ako potrava pre človeka. Hovorili sme o spracovaní ovocia a zeleniny. Dost' času sme venovali obiliu a jeho spracovaniu na múku. Žiaci vedeli veľmi dobre popísať z vlastných skúseností z domácnosti, čo sa z múky pripravuje.

Pozornosť sme venovali aj drevu, ako úžitkovému materiálu, potrebného na stavbu domov, chát, na výrobu nábytku a papiera. Žiaci školy pravidelne, počas celého školského roka zhromažďujú starý papier. S učiteľmi sa zaoberajú významom takéhoto zberu. Pomáhajú pri vážení papiera a jeho odovzdávaní do zberne. Preto im nebola neznáma problematika separácie odpadu a recyklácie použitého papiera. Vyzývali sme žiakov, aby zdôvodňovali a vysvetľovali význam zberu a recyklácie papiera. Podnecujúcimi otázkami sme ich privádzali k premýšľaniu o tom, čo všetko sa vyrába z recyklovaného papiera.

Nakoniec sme so žiakmi hovorili o ochrane rastlín. Spomenuli sme chránené rastliny, ktoré si žiaci prezreli na prezentácii a našli v atlase rastlín. Hovorili sme aj o chránených územiach a spomenuli si Tatranský národný park ako jeden z najznámejších.

Obrázok 12 Prezentácia PowerPoint: „Význam a ochrana rastlín“.
Zdroj: súkromný archív

Exkurzia. Časová dotácia: 4 vyučovacie hodiny

Cieľ: Zhrnutie a opakovanie učiva.

Kognitívne ciele:

- Vymenovať rastliny a ich rozdelenie na stromy, kry byliny.
- Charakterizovať znaky jednotlivých rastlín.
- Poznať ich životné podmienky a ochranu.

Na záver projektového vyučovania učiva „Rastliny“ sme so žiakmi zrealizovali tematickú exkurziu do záhradníctva. Pred samotnou exkurziou sme si so žiakmi zopakovali prebrané učivo o rastlinách. Určili sme žiakom úlohy, ktoré mali riešiť počas exkurzie: zapisovať a fotografovať druhy rastlín. V prvej časti sa mohli žiaci voľne oboznamovať s rastlinami na celej ploche záhradníctva. Pozorovali ich tvar, veľkosť, znaky. Podnecovali sme ich zvedavosť a aktivitu, upozorňovali na zaujímavé momenty, pýtali sa žiakov a odpovedali na ich otázky. Neskôr sme požiadali zamestnankyňu záhradníctva, aby žiakom ukázala, v čom spočíva jej starostlivosť o rastliny. Dbali sme na to, aby žiaci zbierali podklady na riešenie pridelených úloh. Na záver exkurzie sme poznatky zhrnuli.

Výsledky exkurzie sme so žiakmi zhodnotili na ďalších dvoch vyučovacích hodinách, poznatky sme u žiakov prehĺbili, upevnili, vypracovali sme pracovný list. Z fotodokumentácie žiaci pripravili nástenku.

Integrácia ostatných vyučovacích predmetov.

Matematika: Riešenie slovných úloh. Cieľ: Poznať význam matematiky, dôležitého prírodovedného predmetu vo vzťahu k prírodovedným poznatkom.

Úlohy: zistiť a zapísať počet chránených území na Slovensku a počet chránených rastlín. Zistené údaje použiť pri zostavení rôznych slovných úloh. Slovné úlohy vyriešiť.

Slovenský jazyk/ Sloh a komunikácia: Slohová práca: „Poznaj a chráň“. Cieľ: vyjadriť prostredníctvom slohového útvaru význam ochrany prírody. Úlohy: prečítať text o Tatranskom národnom parku a chránených rastlinách v ňom. Porozprávať o možnostiach ľudí pri ochrane životného prostredia. Zostaviť jednoduchý text a napísať ho do zošita.

Pracovné vyučovanie/ Príprava jedál: Príprava jedla z múky a zemiakov. Zemiakové placky. Cieľ: poznať význam úžitkových plodín pre výživu ľudí. Zvládnuť postup prípravy jedla. Úlohy: pripraviť zemiakové placky podľa určeného technologického postupu.

Informatická výchova: Vyhľadávanie informácií. Cieľ: vyhľadať informácie o chránených územiach a rastlinách na Slovensku. Úlohy: prostredníctvom internetu hľadať na webových stránkach informácie, triediť ich, sťahovať a vytlačiť. Stiahnuť a vytlačiť obrázky chránených rastlín a nalepiť si ich do svojho albumu.

Výtvarná výchova: Vytváranie priestorových modelov. Kolektívna práca. Cieľ: Vytvoriť v priestore model domu. Úlohy: zo škatúl, škatuliek, použitého starého novinového papiera, papiera z časopisov, špajlí, vyrobiť model domu. Model dotvoriť ľubovoľným spôsobom.

Hudobná výchova: „Červený kachel biela pec“. Slovenská ľudová pieseň. Cieľ: identifikovať plody úžitkových rastlín a výrobky z nich v ľudovej slovesnosti. Úlohy: naučiť sa slová piesne a jej melódiu.

Telesná výchova: Orientačný beh v prírode. Cieľ: orientovať sa v prírode pomocou stromov. Úlohy: v prírodnom prostredí „Kolmanovej záhrady“ absolvovať beh so sledovaním orientačných bodov. Na jednotlivých stanovištiach pomenovať jednotlivé stromy a získať bodové ohodnotenie.

3.3 Prezentácia výsledkov projektového vyučovania učiva: „Rastliny“.

Projektové vyučovania sme realizovali s cieľom, aby žiaci prostredníctvom neho získané vedomosti uplatňovali vo svojom ďalšom učení. Okrem toho sme ho pripravovali tiež so zámerom, aby žiaci získané poznatky a skúsenosti vedeli odovzdať aj ďalej. Naplánovali sme prezentáciu nadobudnutých vedomostí, skúseností a produktov činnosti žiakov pred väčšou skupinou ľudí s cieľom v maximálnej miere rozvinúť sociálne kompetencie žiakov.

Ciele:

Prezentovať a interpretovať získané poznatky o rastlinách
Prezentovať produkty učebnej činnosti.
Vystupovať pred kolektívom.

Časová dotácia: 3 vyučovacie hodiny (blokové vyučovanie).

Realizácia: Zorganizovali sme stretnutie žiakov tried špeciálnej základnej školy variantu A (žiaci s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia) s ich učiteľmi a s učiteľmi, ktorí sa podieľali na projektovom vyučovaní vlastivedy v rámci svojich predmetov.

Úlohou žiakov bolo pripraviť si na toto stretnutie prezentáciu výsledkov šesťtýždňovej práce. Žiaci počas dvoch vyučovacích hodín prezentovali vedomosti o rastlinách a ich živote. Prezentovali všetky pomocné učebné materiály, ktoré pripravili a výsledky svojej práce.

Hovorili ostatným žiakom o neživej a živej prírode, pričom si pomáhali prezentáciami, pojmovou mapou. Predstavili aj svoje vyrobené herbáre s vylisovanými listami, výtvarné práce, výrobky a nástenku z exkurzie. Všetky obrazové práce sprevádzali slovným komentárom. Vysvetľovali kedy, prečo a ako práca vznikla. Dvaja žiaci predniesli svoju slohovú prácu. Zohrávali sme úlohu facilitátora, žiakov sme usmerňovali. Výber výrazových prostriedkov a spôsob interpretácie sme viac menej ponechali na žiakoch. Na záver prezentácie sme so všetkými zúčastnenými žiakmi zrealizovali pripravený kvíz diferencovaný podľa veku. Trieda, ktorá získala najviac bodov v celkovom hodnotení, bola vedením školy a žiakmi, ktorí viedli prezentáciu ocenená veľkým obrazovým atlasom rastlín.

3.4 Zhodnotenie a zhrnutie poznatkov z edukačnej práce

Projektové vyučovanie vlastivedy v 5. ročníku špeciálnej základnej školy sme realizovali v snahe zefektívniť a zatriktívniť proces jej učenia. Využívali sme pritom rôzne organizačné formy: vyučovacia hodina s podporou IKT, vychádzka, exkurzia, kvíz. Vyučovanie sme realizovali v klasických 45 minútových vyučovacích hodinách aj v učebných blokoch. Vyučovacie hodiny s podporou IKT sme realizovali v počítačovej učebni s prístupom na internet, kde mal každý žiak k dispozícii počítač. V tejto učebni je umiestnená aj interaktívna tabuľa. Využívali sme ju na prezentácie učebných materiálov vytvorených v programe PowerPoint a na vypracovanie interaktívnych pracovných listov so žiakmi. Interaktívne pracovné listy mal každý žiak aj v počítači, vytvorili sme tak priestor na frontálne aj individuálne precvičovanie učiva. Využívali sme aj internet a webové stránky, na ktorých si žiaci pozreli voľne dostupné prezentácie, vyhľadávali informácie, zahrli si hry pexeso a puzzle súvisiace s preberaným učivom. Prínos vyučovacích hodín s podporou IKT vidíme aj vo zvýšenom záujme žiakov o preberané učivo. Vizualizácia učiva viedla k lepšiemu pochopeniu učiva, čo sme si overili pri zopakovaní učebného celku. Vyučovacie hodiny s podporou IKT sme využívali viac v expozičnej fáze vyučovania.

Často sme využívali vychádzky do školskej záhrady a blízkeho okolia školy, kde sme našli dostatok podnetov prírodovedného charakteru. Učivo sme počas nich precvičovali a upevňovali. Žiaci mali možnosť pozorovať určité javy, zaznamenávať ich a archivovať. Boli zamerané aj na zber prírodnín, ktoré sme využívali pri ďalších činnostiach a úlohách. Uskutočnili sme jednu exkurziu. Slúžila k zhrnutiu, upevneniu a zopakovaniu poznatkov. To čo sa žiaci učili počas niekoľkých týždňov, tu videli všetko pokope. Vyhľadávali a pomenovávali stromčeky, kry a rôzne druhy kvetov. Zamestnankyňa záhradníctva žiakom priblížila starostlivosť o rastliny. Žiaci si mohli urobiť zopár fotografií rastlín a zahrať sa tak na fotografov. Zo záberov samostatne zhotovili nástenku, ktorú použili pri záverečnej prezentácii výsledkov. Počas vyučovacích jednotiek sme využívali aj bežné pomôcky: obrázky, časopisy, klasickú tabuľu, obrazy, makety rastlín, atlas rastlín a ďalšie.

Počas celého projektu sme žiakov hodnotili slovné, za splnené úlohy sme im prideliťovali body. Hodnotili sme prácu jednotlivcov aj skupín. Na záver projektu sme žiakov ohodnotili známku, ktorá v sebe zahrnula vedomosti, vykonané aktivity, písomnosti, práce (herbár, atlas, výrobky ...), podiel na splnení jednotlivých úloh a účasť v aktívnej prezentácii výsledkov projektu.

Prínos projektového vyučovania vidíme aj vo zvýšenom záujme žiakov o vyučovanie vlastivedy, môžeme povedať, že aktivita žiakov sa na týchto hodinách v porovnaní s klasickým vyučovaním mnohonásobne zvýšila.

3.5 Závěry a odporúčania pre pedagogickú prax

So zreteľom na obsah predkladanej práce a jej ciele možno závery zhrnúť nasledovne:

- prostredníctvom projektového vyučovania sa zefektívnil proces vyučovania vlastivedy žiakov 5. ročníka špeciálnej základnej školy, kde bola naša OPS situovaná,
- zlepšila sa motivácia žiakov k učeniu a skvalitnili sa učebné výsledky žiakov,
- zapojili sme ďalších pedagógov do priebehu projektového vyučovania, zainteresovali sme ich na spoločných výsledkoch projektu a motivovali ich k realizácii takéhoto vyučovania.

Odporúčania pre pedagogickú prax:

- plánovať, pripravovať a realizovať projektové vyučovanie so zreteľom a s ohľadom na špeciálne potreby žiakov školy,
- do plánovania, príprav a realizácie projektového vyučovania zapájať čo najviac pedagógov školy, nadchnúť pre takúto formu vyučovania aj nových pedagógov,
- do projektového vyučovania integrovať čo najväčší počet vyučovacích predmetov s cieľom zabezpečiť celistvosť poznania a spojenie so životom,
- problematiku projektového vyučovania implementovať do obsahu vzdelávania prostredníctvom školského vzdelávacieho programu,
- presadzovať projektové vyučovanie ako neoddeliteľnú súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu, vypracovať plán rozvoja školy v tejto oblasti,
- využívať možnosti prezentovania projektového vyučovania prostredníctvom otvorených vyučovacích hodín, metodických dní, konferencií, odborných časopisov, webovej stránky školy a pod.,
- vytvárať podmienky na realizáciu projektového vyučovania aj formou úpravy vyučovacieho času, zoskupovania vyučovacích hodín do viachodinových celkov,
- zabezpečiť dostatok materiálno-technického vybavenia potrebného na realizáciu takéhoto vyučovania.

ZÁVER

Projektové vyučovanie sa stalo trvalou súčasťou úsilia o inováciu výchovno-vzdelávacieho procesu v školách. Projektovým vyučovaním sa pedagógovia snažia prekonať nedostatky tradičného vyučovania, ako je izolovanosť vedomostí a ich odtrhnutie od života, mechanické, pamäťové učenie a nízka motivácia žiakov. Projektové vyučovanie si nekladie za cieľ a ani nemé nahradiť bežné vyučovanie. Má sa stať vhodným doplnkom tradičných ale aj moderných vyučovacích postupov.

V predloženej osvedčenej pedagogickej skúsenosti o využití projektového vyučovania v premete vlastiveda v piatom ročníku špeciálnej základnej školy sme chceli poukázať na moderné a efektívne spôsoby sprostredkovania prírodovedného učiva žiakom s mentálnym postihnutím. Môžeme potvrdiť, že takto realizované vyučovanie bolo pre žiakov veľmi motivujúce a podnecujúce. Vyučovanie sa stalo zábavnejším, radostnejším, atraktívnejším a v konečnom dôsledku aj efektívnejším. Využívaním IKT sa skvalitnila aj počítačová gramotnosť žiakov ako východisko pre ďalšie, náročnejšie úlohy vo vyšších ročníkoch. Interaktívna tabuľa umožnila jednoduchým a pútavým spôsobom sprístupniť prírodovedné učivo. Internetové hry umožnili žiakom učivo precvičovať zábavnou a hravou formou.

Vyučovanie sa stalo pre žiakov príjemným a vzrušujúcim zážitkom, na hodinách vládla príjemná, tvorivá atmosféra. Žiaci mali svoje úlohy, vedeli čo sa od nich očakáva. Vytvárali svoje „dielka“ so zodpovednosťou, vedomí si svojho podielu na spoločnej práci. Prevládala vnútorná motivácia žiakov z dôvodu, že do procesu vyučovania mohli vnášať svoje záujmy a potreby, navrhovať, čo by bolo vhodné urobiť a ako by to bolo vhodné urobiť. Páčilo sa im, že mohli „hl'adať, objavovať, skladať, vymýšľať, tvoriť, kresliť, pýtať sa“. Pozitívna bola skutočnosť, že neboli pasívni pozorovatelia učiteľovho výkladu ale boli priamo v diani. Svojím úsilím mohli dospieť, alebo aspoň prispieť k riešeniu a nájsť odpovede na problémy. Učili sa samostatne a cielene vyhľadávať informácie, učili sa vybrať z nich to podstatné k preberanej téme.

K pozitívam patrila aj sociálna povaha projektového vyučovania. Žiaci často pracovali v skupinách, čo malo vplyv na zlepšenie komunikačných schopností a zručností dôležitých pri vytváraní sociálnych kontaktov (schopnosť vyjadrovať sa, viesť dialóg, vysvetliť svoj názor, predstaviť svoju myšlienku, nápad atď.) medzi žiakmi navzájom aj medzi žiakmi a učiteľmi. Tým že žiaci pracovali v skupinách učili sa spolupracovať, byť navzájom tolerantní, ale aj burcovať sa k výkonom, či navzájom si pomáhať. Rešpektovaním osobnosti žiakov s mentálnym postihnutím do maxima im daných možností sa posilnilo ich zdravé sebavedomie a sebahodnotenie. Provokovaním zvedavosti žiakov, povzbudzovaním k stále lepším výkonom, podnecovaním k rôznorodým a všestranným aktivitám sa dosiahla vysoká miera ich zaangažovanosti a zodpovednosti za výsledok projektu.

Okrem vyššie spomínaných prínosov sme svojou prácou chceli podnietiť pedagógov k realizácii projektov vo vyučovaní, aj napriek tomu, že príprava a realizácia projektového vyučovania je náročná na čas vo fáze jeho plánovania a prípravy. Dovolíme si však tvrdiť, že takáto forma vyučovania pedagógov odmení snaživejšími a aktívnejšími žiakmi. Vychádzajúc z vlastných skúseností preto považujeme projektové vyučovanie za veľmi dôležitú a neoddeliteľnú súčasť vzdelávacieho procesu žiakov s mentálnym postihnutím.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Bekéniová, L. 2005. Projektové vyučovanie a tvorivá dramatika ako prostriedok demokratizácie a humanizácie výučby a školy. 1.vydanie. Metodicko-pedagogické centrum, Prešov. 2005. ISBN 80-8045-397-7
2. Blaško, M. 2011. *Úvod do modernej didaktiky I. (Systém tvorivo-humanistickej výučby)*. [online]. Aktualizované vydanie. KIP TU, Košice. 2011. Dostupné na internete: <<http://web.tuke.sk/kip/main.php?om=1300&res=low&menu=1310>>.
3. Čipková, E., Melišová, K., Karolčík, Š., Višňovská J. 2002. Projektové vyučovanie. In: *Zborník príspevkov z 3. celoštátnej konferencie Infovek*. 3. ročník. [online] Modra, 2002. Dostupné na internete: <<http://www.infovek.sk/konferencia/2002/zbornik.php>>
4. Hriňák, M. 2006. Metodická príručka na tvorbu výučbových materiálov na projektové vyučovanie. Vytváranie výučbových materiálov s využitím MS PowerPoint. P-MAT, n. o., Bratislava. 2006. ISBN: 80-969414-6-1
5. Maňák, J., Švec, V. 2003. Komplexní výukové metody. Brno, 2003. ISBN 80-7315-039-5
6. Michalová, J. 2011. Projektovanie vyučovacej hodiny z geografie (vlastivedy). Študijné texty pre účastníkov kontinuálneho vzdelávania. 1. vydanie. Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava. 2011. ISBN 987-80-8052-362-6
7. Petrášová, E. 2007. Projektové vyučovanie. 1. vydanie. Metodicko-pedagogické centrum, Prešov. 2007. ISBN 978-80-8045-463-0
8. Potočáková, E., Hiková, T. 2004. Projektové vyučovanie v matematike. [online] Žilinská didaktická konferencia. 2004. Dostupné na internete: <<http://hikova.gymza.sk/matematika/konferencia/hikova.pdf>>
9. Prucha, J., Walterová, E., Mareš, J. 2008. Pedagogický slovník. 4. aktualizované vydanie. Portál, Praha. 2008. ISBN: 978-80-7367-41-68.
10. Slavkayová, S. 2005. Projektová metóda v školskom klube. 1.vydanie. Metodicko-pedagogické centrum, Prešov. 2005. ISBN 80-8045-367-5
11. Turek, I. 1997. Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. Metodické centrum, Bratislava. 1997. ISBN 80-88796-49-0
12. Vladová, K. a kol. 2009. Vzdelávací program pre žiakov s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia - ISCED 1. [online]. Ministerstvo školstva SR, Štátny pedagogický ústav, Bratislava. 2009. Dostupné na internete: <http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/vp_pre_zz/vp_mentalne_postihnutie/vp_pre_deti_s_mentalnym_postihnutim_isced_1.pdf>

13. Vančová, A. a kol. 2010. Edukácia mentálne postihnutých. 1. vydanie. Iris, Bratislava. 2010. ISBN 978-80-89256-53-2.
14. <<http://www.celysvet.cz/puzzle-rostliny.php>>
15. <http://www.infovek.sk/predmety/biologia/pexeso/fotky/pexeso_fotky.php>
16. <http://lackovaj.unas.cz/prezentacie/prez_prirod.htm>
17. <http://www.kvetyzahrada.sk/>

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 <CD medium>

Obsah:

OPS vo formáte Word.

Prezentácie v programe PowerPoint: “Živá a neživá príroda”, “Rastliny”, “Význam a ochrana rastlín”.

Súbor interaktívnych pracovných listov vytvorených v aplikácii ActivInspire: „Rastliny“.